Toespraak Jan Marijnissen – 14e SP congres, 7 oktober 2006

Bedankt voor jullie vertrouwen. Dank jullie wel voor die steun. Het voelt geweldig om lijsttrekker te zijn van de beste partij van Nederland. De SP is een sterke, volwassen partij geworden. De lange weg die we hebben afgelegd heeft ons gebracht tot de derde partij van het land in grootte, een partij met een groeiende invloed. Het is goed om ons op dit moment, bij de start van de grootste campagne uit onze geschiedenis tot nu toe, af te vragen wat de factoren zijn die ons succes verklaren. 'Wat is het geheim van de SP?'

Laat ik een poging wagen. Onze analyse, visie en standpunten. En onze aanpak.

Om met het eerste te beginnen: de analyse

De drie kabinetten Lubbers, de twee Paarse kabinetten en de drie van Balkenende beslaan de laatste kwart eeuw: Ze hebben allemaal hetzelfde neoliberalisme beleid gebracht.

Wat zijn de kenmerken van dat beleid?

1. Vergroting van de inkomensverschillen en groei van de armoede.
2. Verwaarlozing van de publieke sector.
3. Sloop van de sociale zekerheid.
4. Het idee 'de markt kan alles beter'.
5. Bevordering van de cultuur van 'ieder voor zich'.

De overheid trekt zich terug; u zoekt het verder zelf maar uit. De publieke zaak, de kern van onze beschaving, is verweesd geraakt, van niemand meer. Een koude, kille, harde samenleving is het gevolg. De toename van de hufterigheid, en ook van de criminaliteit laat zich voor een belangrijk deel hieruit verklaren. Beide hebben in de kern alles te maken met asociaal gedrag en een gebrek aan inlevingsvermogen in de ander, ook als dat een wildvreemde is.

De politiek ziet zich nu gesteld voor problemen die zij zelf in de afgelopen 25 jaar veroorzaakt heeft. Onze kritiek op het neoliberalisme ondervindt steeds meer weerklank. Je ziet ook steeds meer politieke partijen onze ideeën en standpunten overnemen. Of het nu gaat over Europa, of over de negatieve kanten van de nieuwe zorgwet. Het CDA is nu ook tegen de no claim.

Nog een grappig voorbeeld: de gratis schoolboeken voor leerlingen in het voortgezet onderwijs. SP motie op donderdag: CDA en PvdA tegen. Twee dagen later waren de congressen voor. Volgend jaar al een feit.

Hetzelfde kun je zeggen over het integratievraagstuk, de dbc's, de schaalvergroting, de bureaucratie, de kritiek op de reïntegratiebedrijven, en nog veel meer.

Het is goed dat de SP er is én gehoord wordt. Ik ben daar blij mee. Hoe meer ze overnemen, zelfs zonder bronvermelding, hoe liever ik het heb. Ondertussen zien steeds meer mensen dat zich hierin een patroon ontwikkelt. Steeds meer mensen vinden onze partij interessant, vooral vanwege onze ideeën en standpunten, en de consequente wijze waarop we aan de weg timmeren.

Kom ik nu op de tweede factor die het succes van onze partij kan verklaren: de aanpak. Die is uniek, al zijn er partijen die proberen ook dit te kopiëren.

We zijn veruit de meest actieve politieke partij, ook buiten verkiezingstijd.
We wachten niet af, we doen actief onderzoek.
We staan niet boven de mensen, we staan naast hen.
We zitten niet in de achterkamertjes, we zijn zichtbaar op straat, in wijken en buurten.

Waar nodig informeren, organiseren en mobiliseren we mensen: voor een beter Nederland. Waar nodig helpen we mensen met onze Hulpdiensten. Mensen waarderen dat. In onze aanpak laten we zien waar we inhoudelijk voor staan: een samenleving met menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Die boodschap komt steeds beter voor het voetlicht. Zie gemeenteraadsverkiezingen.

Mensen, mensen, mensen: Dáár gaat het om bij de SP. Het zijn ook de mensen die de SP groot hebben gemaakt: Dat lid in Urk dat haar best doet 'n keer een afdeling te kunnen oprichten; die wethouder in Heerlen die zorgt voor de opvang van daklozen; mijnheer Van Geel die elke maand de leden bezoekt om ze de nieuwe Tribune te brengen. Maar ook:

De honderden adviseurs van de partij.
De duizenden die ons maandelijks schrijven, bellen of mailen met vragen, opmerkingen en suggesties.
De tienduizenden die actief hun bijdragen leveren.
De honderdduizenden die bij verkiezingen hun stem aan ons geven.

Het succes van de SP, is hun succes! En het land wordt er beter van!

De SP stelt dé mens, alle mensen, centraal. Zowel in onze analyse als in onze standpunten. Zowel in onze aanpak als in onze activiteiten. Dát is het geheim van de SP!

We staan aan de vooravond van een van de belangrijkste krachtmetingen uit onze geschiedenis: de verkiezingen van 22 november. Nog rechtser en liberaler of eindelijk menselijker en socialer. Daar gaat het op 22 november om. Als je rechts van een meerderheid wilt afhouden, moet gewoon links stemmen. Maar wie Bos stemt kan er straks toch zomaar Balkenende bij krijgen.

Ik heb een beter aanbod: wie Marijnissen stemt, krijgt er Bos gratis bij. Hij mag van mij premier worden, als ik dan het beleid mee kan bepalen. Want dáár gaat het ons om. Verkiezingen zijn geen Idols maar hét moment voor de burgers om in te grijpen en aan te geven hoe het verder moet. Op 22 november kun je met één stem de SP groot maken, de PvdA links houden, de VVD naar huis sturen en Balkenende IV onmogelijk maken. Dat is nog 'ns strategisch stemmen. Ik kan je verzekeren: Met 'n stem op de SP heb je vier jaar zeker géén spijt. Een alliantie van alle progressieve mensen in dit land, dat is mijn doel. En als het om de regering gaat wil ik een regering zonder CDA en VVD.

Over de VVD kunnen we kort zijn: de liberalen klagen, klagen en klagen over het land. Ze vergeten erbij te zeggen dat ze het de laatste 25 jaar vrijwel onafgebroken voor het zeggen hebben gehad. Als het aan de VVD ligt wordt de WW verkort, is er voor mensen tot 27 geen sociaal vangnet meer en kan de werkgever voortaan iedereen zó ontslaan. En, natuurlijk, er komt meer marktwerking in de zorg en het onderwijs, en de huurliberalisatie wordt doorgezet. Zo kennen we ze, de liberalen.

Maar dan het CDA. Vroeger had de partij en zeker haar voorgangers altijd een christelijk-sociale vleugel. In het bijzonder denk ik aan mensen als Marga Klompé die meegeholpen heeft de Bijstandwet in te voeren. Ik noem ook mensen als Dries van Agt en Bert de Vries, die – zij het wat later in hun leven – getuige van een socialere visie dan de hele CDA-kamerfractie en CDA-bewindslieden bij elkaar.

De economie en het financieel beleid zijn erg belangrijk voor ons land, zoals voor elk land. Daar is veel over gezegd. Maar één ding weet ik zeker. Het is vooral de conjunctuur van de wereldeconomie die bepaalt of wij hier een recessie kennen, dan wel hoogconjunctuur. De claim van Balkenende dat hij de economie aan de gang heeft gekregen is grotesk. Sterker, door het land de put in te praten toen het tegen zat, heeft hij eerder bijgedragen aan de verdieping en verlenging van de recessie.

Echter, het grootste verwijt dat ik de premier maak is dat ie op geen enkele manier blijk heeft gegeven van een visie op mens en samenleving, buiten dan het uitspreken van wat tegeltjeswijsheden. Fatsoen moet je doen. Ja, fatsoen moet je doen! Wat is er fatsoenlijk aan het feit een terminale patiënt tegen haar wil in het ziekenhuis moet sterven omdat er niet voldoende thuiszorg beschikbaar is? Wat is er fatsoenlijk aan wanneer aan de top de zakken gevuld worden, terwijl van de mensen op de werkvloer gevraagd wordt de minlijn te accepteren? Wat is fatsoenlijk aan het opsluiten van kinderen in ’n cel omdat er te weinig opvang is voor kinderen die even de weg kwijt zijn? Wat is er fatsoenlijk aan het uitzetten van vluchtelingen die hier soms al meer dan toen jaar zijn, de taal spreken, werken en kinderen hebben die hier zijn geboren?

Jan Peter Balkenende: Ben realistisch, zie hoe het is gegaan. Je kunt dit land niet socialer maken door het alsmaar liberaler te maken. Dat bijt elkaar. Je kunt wel roepen dat we het samen moeten doen, maar je hebt vier jaar lang alles gedaan, met je rug naar de mensen. Of ze nu protesteerden tegen het zorgstelsel, de wantoestanden in de verpleeghuizen, de no claim of je aanval op de sociale zekerheid.

Ben eerlijk en erken dat je onze samenleving eerder gesplitst dan samen gebracht hebt. En dat nemen veel mensen, waaronder ik, je kwalijk. Je hebt je, net als Wim Kok destijds in de Paarse jaren, door de liberalen de wet laten voorschrijven en bent met hen precies de verkeerde kant opgegaan. De kant van het ‘eigen belang voorop’ in plaats van de kant van de gemeenschapszin en de solidariteit.

Bos en Balkenende willen van de volgende verkiezingen een onderlinge strijd van maken omdat ze allebei denken daar beter van te worden. Maar het is een schijngevecht. Zonder een heel sterke SP krijgen we na 22 november een kabinet CDA-PvdA, ‘n soort Balkenende IV. Of, Paars III kan ook. Bos sluit een hernieuwde coalitie met de VVD niet uit! Wouter Bos vertelde dat ie droomde van een kabinet met de PvdA. Ziet u ‘m staan? Op het bordes samen met de koningin? En wie staan er naast ‘m? Balkenende en Verhagen. Of toch Mark Rutte en Rita Verdonk? Hoe noemen wij zo’n droom?

Dit wordt allemaal drie keer niks. Wouter Bos zegt: Nederland verdient beter. Maar is dit beter? Nee, dit is meer van hetzelfde. Hetzelfde als we de laatste 25 jaar al hebben gezien. CDA, PvdA en VVD die na elke verkiezing een stoelendans houden met als uitkomst dat ze in verschillende samenstelling gewoon hetzelfde, liberale beleid uitvoeren.

Daarom, de vraag op 22 november is niet ‘Wie gaat het kabinet leiden?’ De vraag waar het ècht om gaat is ‘Wat voor regéring krijgen we, en waar naartoe gaat die regering ons leiden?’ Daarover wil ik het vooral hebben. Daarom wil ik graag dat veel mensen dit keer strategisch stemmen. Op de SP dus. Zodat wij het verschil kunnen maken. Hoe sterker de SP in de Kamer, hoe eerder de SP in de regering. Wij willen na twee keer Paars en drie keer Balkenende een regering die gaat voor een beter Nederland.

Wat dat is?

De beste omschrijving van wat wij willen is: Een maatschappij voor mensen.

Een maatschappij die recht doet aan iedereen; ongeacht welstand, leeftijd of afkomst.

Een maatschappij die kinderen dient opdat ze later sterker staan en dirigent kunnen zijn van hun eigen leven.

Een maatschappij voor mensen die onderwijs bovenaan de prioriteiten heeft staan: kleinere klassen, meer aandacht, goede onderwijzers en leraren.

Een maatschappij die rechten verleent aan de werkers in dit land. Recht op een veilige werkplek, fatsoenlijk salaris, en goede bescherming tegen de willekeur van de baas.

Een maatschappij voor mensen die duurzaam is omdat we weten dat we slechts kunnen leven omdat we weten dat we onderdeel zijn van de natuur die ons omringt.

Een maatschappij waarin iedereen zich op een waardige manier kan inzetten voor zijn geluk en het geluk van anderen; waarin de gelijkwaardigheid geen geweld wordt aangedaan; en waarin solidariteit de norm is in plaats van de uitzondering.

Een maatschappij waarin respect bestaat tegenover de medemens en de dieren.

Een maatschappij voor mensen die onderdeel wil zijn van de wereld die ons omringt, die zich bewust is van de ongelijke verdeling van de welvaart op de wereld en daar wat aan doet.

Een maatschappij die anderzijds overzichtelijk en dóórzichtig is omdat anders de democratie verloren gaat. Daarom willen we ook geen superstaat Europa.

Een maatschappij die zijn voorzieningen bij voorkeur organiseert in de buurt. We bouwen buurthuizen en buurtgezondheidscentra waar altijd iemand aanwezig is; we zorgen voor buurtagenten voor de veiligheid; we slopen de verpleeghuizen en kleine, gezellige, fijne voorzieningen voor ouderen in de buurt; er komt een buurtverpleegkundige die de mensen thuis bezoekt; er komen overal consultatiebureaus voor opvoedingsondersteuning, maar ook voor adviezen voor werk en vrije tijd.

Een maatschappij voor mensen, tot slot, waarin iedereen op zijn of haar manier inhoudt geeft aan verantwoordelijkheid voor zichzelf; zijn gezin, familie en vrienden; z'n werk, z'n vereniging; ons land en de wereld.

Dat is de maatschappij voor mensen waar ik me voor wil inzetten. Dát is het beter Nederland waarvoor we ons willen inzetten. En daar hebben we een andere regering voor nodig.

Vandaag stellen we ons verkiezingsprogramma vast. Het is een prima programma dat laat zien dat het veel beter, veel socialer kan, en voor hetzelfde geld. Het programma en de financiële verantwoording laat zien dat we geen gat in ons hand hebben. We passen juist erg goed op de centjes zodat we aan het eind van de rit juist miljarden overhouden.

Aan de sociale alliantie die ik voor ogen heb mag van mij iedereen meedoen die weg wil van hard, rechts en liberaal beleid. Zo'n sociale alliantie zal mensen nieuwe hoop geven, hoop dat een beter Nederland echt kan. Mijn acte van geloof, hoop en liefde zegt dat het kan. Ik heb de afgelopen jaren het hele land doorkruist, en met heel veel mensen gesproken, die me overtuigd hebben dat het kan, een beter Nederland.

Onderwijzers, politieagenten, verpleegkundigen, fabrieksdirecteuren, specialisten, gehandicapten, bouwvakkers, vrijwilligers, raadsleden, burgemeesters, vaders, moeders, scholieren, studenten. Dit land barst van mensen die het beter willen maken. En die het beter kunnen maken. Als ze de steun maar krijgen van de politiek, steun die ze nu vaak missen, wat ze moedeloos maakt en soms erg cynisch.

Wij willen weg van de grote, onpersoonlijke instellingen in onderwijs en zorg waar mensen nummers zijn geworden. Wij willen de menselijke maat, de mens is de maat van alle dingen. Als iemand een vraag heeft kan ie een half uur naar 'n computer luisteren. Ik wil daar vanaf. Het horen mensen te zijn, die mensen helpen, en écht helpen en niet van het kastje naar de muur sturen.

We willen de ontmenselijking van onze samenleving stoppen, we willen beroepseer voor de dokter en de onderwijzer, voor de verpleegkundige en buschauffeur, voor de boekhouder en de timmerman.

Wij stoppen de trend om kinderen op te bergen in anonieme molochen van scholen; wij stoppen de mensonwaardige toestanden in de verpleeghuizen; wij stoppen de jeugdzorg waar men meer met elkaar bezig is dan met de kinderen die aangewezen zijn op hulp.

Wij stoppen de vervreemding; wij stoppen het cynisme; wij stoppen de cultuur van het wegkijken.

Nederland heeft een nieuw verhaal nodig. Een verhaal dat voortborduurt op de mentaliteit van de wederopbouw na de laatste oorlog. Een mentaliteit die we in de afgelopen twintig jaar ergens onderweg zijn kwijt geraakt. Mensen zijn het motto 'Alles Voor Vandaag, Vandaag Voor Alles' beu. Voor wie bouwden – letterlijk en figuurlijk – onze ouders na de oorlog ons land weer op? Op eerste plaats voor de toekomst van Nederland, voor hun kinderen en kleinkinderen.

De vanzelfsprekende solidariteit tussen de generaties heeft ons geholpen een beschaafd land te worden. Het is bedenkelijk dat sommigen die vanzelfsprekendheid in twijfel hebben getrokken. Gebaseerd op onjuiste cijfers nog wel.

Mensen maken zich zorgen over de toekomst; ze vragen zich af waarnaar we op weg zijn. Het is echter mijn vaste overtuiging dat mensen dolgraag willen bijdragen aan iets dat groter is dan zijzelf: een mooie toekomst voor volgende generaties; een fijne, intieme school; een sportvereniging; een goed lopend bedrijf; een warm verblijf voor anderen die hulp nodig hebben; een politieke partij; de toneelvereniging; de wijk of buurt; het land of de wereld.

Elk onderzoek wijst uit dat mensen meer gemeenschapszin willen. Men is de leegheid en het cynisme van het structurele egoïsme voorbij. 'Een maatschappij voor mensen' is wat de meesten willen. De SP wil deze mensen graag een handje helpen met een beleid dat hen aanmoedigt en helpt in plaats van frustreert. Daarvoor moet het vertrouwen van de mensen in de overheid, hún overheid worden hersteld. Wij als SP zijn daartoe in staat.

Behalve het programma stellen we vandaag ook de kieslijst vast en geven we het startsein voor de campagne. We hebben de afgelopen jaren hard gewerkt, en dat is niet onopgemerkt gebleven. Er bestaat groot vertrouwen in de SP. We staan er dan ook beter voor dan ooit tevoren. Wij pronken nooit met andermans veren, we zijn eerder vaak te bescheiden en eisen onvoldoende onze successen op. Daarom wil ik hier en nu met jullie allemaal afspreken – en met al die andere tienduizenden SP'ers die er vandaag niet bij konden zijn – dat we de oogst sàmen binnenhalen.

Sommigen van ons hier kunnen zich nog de campagne van 1977 herinneren. Tegen alle anderen wil ik zeggen: Campagne voeren, de straten op en de buurten in is nu véél leuker dan toen.

Op mij kunnen jullie rekenen, kan ik op jullie rekenen?

Oh ja, en tegen de afdeling Kaatsheuvel wil ik zeggen: Natuurlijk is Roodkapje rood, maar dat wil nog niet zeggen dat je ze mag inzetten voor deze campagne. Ik ben blij dat jullie ze hebben teruggebracht.

Vandaag beginnen we aan de sociale wederopbouw van Nederland!

Samen met iedereen die mee wil doen, geven we zo inhoud aan het begrip 'nieuw optimisme'.

Kies strategisch, Stem NU SP!